

Onderwerp Oprichten stimuleringsfonds lokale journalistiek	
Nummer	2019/420699
Portefeuillehouder	Wienen, J.
Programma/beleidsveld	4.2 Economie, toerisme en cultuur
Afdeling	BC
Auteur	Stigter, W.H.C.
Telefoonnummer	023-5113062
Email	wstigter@haarlem.nl
Kernboodschap	In het coalitieprogramma 'Duurzaam doen' is de instelling van een fonds voor lokale journalistiek opgenomen, te financieren uit het fonds voor participatie en leefbaarheid. Daarnaast was een burgeradvies, aangeboden aan college, raad en coalitieonderhandelaars, met een soortgelijke wens tot instelling van een lokaal fonds. Het advies bevat kort samengevat dat de lokale journalistiek een belangrijke rol heeft in het functioneren van de democratie, maar dat de mogelijkheden voor de lokale media om te verdiepen en onderzoek te doen beperkt zijn. In de Kadernota 2018 is voor de uitvoering een eenmalige financiering opgenomen van € 250.000. Op basis van ervaringen in Leiden met een lokaal mediafonds en een debat georganiseerd door de provincie Noord-Holland, stelt het college de raad voor naar analogie hiervan een Haarlems mediafonds in te stellen. Het fonds zal worden beheerd door een op te richten onafhankelijke stichting. Daarvoor zullen bestuursleden worden aangezocht met kennis en ervaring op het gebied van journalistiek en media, zonder binding met bestaande lokale media in de regio.
Behandelvoorstel voor commissie	De commissie Bestuur wordt verzocht advies te geven aan de raad over het voorstel van het college in paragraaf 2 en over de wijze van agendering van het raadsstuk in de raadsvergadering.
Relevante eerdere besluiten	Coalitieakkoord
Besluit College d.d. 28 mei 2019	1. Het college stelt het voorstel aan de raad vast. de secretaris, de burgemeester,

Besluit Raad d.d. (wordt ingevuld door de griffie)	De raad der gemeente Haarlem, Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders, Besluit: 1. Een Haarlems mediafonds op te richten met als doel het versterken van de kritische functie van de journalistiek: de onderzoeksjournalistiek met diepgang en een waakhondfunctie 2. Het fonds te laten beheren door een onafhankelijke stichting op basis van bijgevoegde concept-statuten 3. Het college opdracht te geven tot het formeren van een stichtingsbestuur en het oprichten van de Stichting Haarlems Stimuleringsfonds Lokale Journalistiek 4. De vaststelling van dit voorstel tevens te laten gelden als invulling van de wettelijke zienswijzeprocedure voor het oprichten van de Stichting Haarlems Stimuleringsfonds Lokale Journalistiek de griffier, de voorzitter,
--	---

1. Inleiding

In het coalitieprogramma 'Duurzaam doen' is de instelling van een fonds voor lokale journalistiek opgenomen, te financieren uit het fonds voor participatie en leefbaarheid. Daarnaast was een burgeradvies, aangeboden aan college, raad en coalitieonderhandelaars, met een soortgelijke wens tot instelling van een lokaal fonds. Het advies bevat kort samengevat dat de lokale journalistiek een belangrijke rol heeft in het functioneren van de democratie, maar dat de mogelijkheden voor de lokale media om te verdiepen en onderzoek te doen beperkt zijn. In de Kadernota 2018 is voor de uitvoering een eenmalige financiering opgenomen van € 250.000. Op basis van ervaringen in Leiden met een lokaal mediafonds en een debat georganiseerd door de provincie Noord-Holland is dit voorstel opgesteld.

2. Voorstel aan de raad

Het college stelt de raad voor:

1. Een Haarlems mediafonds op te richten met als doel het versterken van de kritische functie van de journalistiek: de onderzoeksjournalistiek met diepgang en een waakhondfunctie
2. Het fonds te laten beheren door een onafhankelijke stichting op basis van bijgevoegde concept-statuten
3. Het college opdracht te geven tot het formeren van een stichtingsbestuur en het oprichten van de Stichting Haarlems Stimuleringsfonds Lokale Journalistiek
4. De vaststelling van dit voorstel tevens te laten gelden als invulling van de wettelijke zienswijzeprocedure voor het oprichten van de Stichting Haarlems Stimuleringsfonds Lokale Journalistiek

3. Beoogd resultaat

Het beoogde resultaat is het oprichten van een stimuleringsfonds voor de lokale journalistiek. Doel daarvan is het versterken van de Haarlemse media en vooral van de kritische functie van de journalistiek: de onderzoeksjournalistiek met diepgang en een waakhondfunctie.

4. Argumenten

Verkenning

In het afgelopen jaar hebben zich diverse ontwikkelingen plaatsgevonden rondom de thematiek van een in te stellen lokaal media fonds. Gelijktijdig is breed verkend welke mogelijkheden voor Haarlem de meest passende zijn. Tijdens deze uitvoerige verkenning is gesproken met vertegenwoordigers van provincies, gemeenten, onderwijs en de media. Hierbij is niet alleen een instelling van een fonds onderwerp van gesprek geweest, maar is er ook gekeken naar meer structurele oplossingen om de lokale journalistiek te versterken. Zo is met betrokken partijen ook overleg geweest over een mogelijke oprichting van een lokaal mediahuis of onderzoekredactie. Gebleken is dat een oprichting van een mediahuis op dit moment onvoldoende draagvlak geniet en dat er voldoende alternatieven zijn voor een onderzoekredactie. Door betrokken partijen is geconcludeerd dat de voorkeur uitgaat naar de inrichting van een Haarlems fonds.

Lokale media zijn belangrijk voor de samenleving

Voor het goed functioneren van de lokale samenleving is informatie over lokale ontwikkelingen van groot belang. Het zijn immers de lokale ontwikkelingen die de grootste rechtstreekse en zichtbare invloed hebben op het dagelijks leven van mensen. Dat gaat over heel uiteenlopende zaken: van de komst van een nieuw winkelcentrum tot het overlijden van een bekende stadgenoot en van de bediening van bruggen tot verslagen van sportwedstrijden. Lokale media kunnen daar in al hun verschijningsvormen aandacht aan besteden en zo iedereen van informatie voorzien en daar duiding aan geven. Journalisten hebben daarbij van oudsher een kritische houding en zien het als hun taak om na te gaan of het klopt wat zij horen, lezen en zien, wat achtergronden zijn bij ontwikkelingen en

hoe die zijn te duiden. Op die manier krijgen lezers, luisteraars en kijkers een completer beeld van een ontwikkeling bij hen in de buurt.

Lokale media staan onder druk

Met de komst van internet en social media is de positie van de traditionele media gaan veranderen. Lezers, luisteraars en kijkers hebben daarmee een veel groter aantal bronnen tot hun beschikking gekregen, die bovendien vaak gratis zijn te gebruiken vanwege de opname van advertenties. De traditionele media zien hierdoor hun betaalde oplage afnemen én hun advertentie-inkomsten dalen. Omdat de salariskosten van journalisten vaak de grootste kostenpost zijn, is hun aantal bij de traditionele (lokale én landelijke) media daardoor de afgelopen jaren aanzienlijk gedaald. Dat heeft geleid tot minder of minder diepgravende nieuwsvoorziening en dat doet afbreuk aan de functie van onafhankelijke journalistiek in de samenleving. Weliswaar kunnen internet en social media ook in de nieuwsbehoefte voorzien, maar de toegevoegde waarde van de onafhankelijke (onderzoeks-) journalistiek is daarbij geringer of zelfs afwezig, zoals bijvoorbeeld op Twitter. Het genoemde burgeradvies bevat een analyse van de situatie van de lokale media in Haarlem. Daaruit blijkt dat de meeste aanbieders van nieuws van dezelfde bronnen gebruik maakt en er weinig eigen onderzoek wordt gedaan.

Het besluit past in het ingezette beleid

In het hoofdstuk *Meepraten, meedenken en meedoen* van het coalitieprogramma 'Duurzaam doen' is het instellen van een fonds voor lokale journalistiek opgenomen. Het is een van de maatregelen om invulling te geven aan de hedendaagse democratie, waarin iedereen kan meepraten over, meedenken met en meedoen aan ontwikkelingen in de stad. Berichtgeving, verslaggeving en onderzoek door lokale media spelen daarbij een belangrijke rol. Stimulering van deze rol draagt bij aan het doel uit het coalitieprogramma om iedereen bij de ontwikkelingen in de stad te kunnen betrekken. Tijdens de bijeenkomsten die tot het eerdergenoemde burgeradvies hebben geleid, zijn twee mogelijkheden genoemd. Ten eerste het oprichten van een onafhankelijke lokale onderzoekredactie en ten tweede het instellen van een stimuleringsfonds voor lokale onderzoekjournalistiek. Over het oprichten van een onafhankelijke lokale onderzoekredactie werd door de deelnemers geconcludeerd dat daar al voldoende alternatieven voor zijn. Naast de traditionele media zoals het Haarlems Dagblad, RTV NH en Haarlem 105 ontwikkelen zich al nieuwe vormen van onderzoeksjournalistiek zoals Bureau voor Lokale Zaken dat in diverse steden in Nederland actief is en lokale initiatieven zoals 'Heel Haarlem Wobt'. Daarom hebben de deelnemers ervoor gekozen om alleen het stimuleringsfonds nader uit te werken en dit na de gemeenteraadsverkiezingen als burgeradvies aan de nieuwe gemeenteraad voor te leggen.

Ervaringen in Leiden positief

De raad van de gemeente Leiden heeft eind 2017 besloten tot het instellen van een stimuleringsfonds voor de lokale journalistiek en het vervolgens oprichten van een onafhankelijke stichting voor het beheer daarvan. Dit is gebeurd op basis van een onderzoek naar de situatie van de

lokale media in Leiden. Hoewel de situatie in Haarlem niet identiek is aan de situatie in Leiden (aard en aantal lokale media zijn bijvoorbeeld niet gelijk), zien wij voldoende parallellen om geen afzonderlijk onderzoek in Haarlem te hoeven doen. Inmiddels heeft het Leids Mediafonds een eerste ronde aanvragen beoordeeld en 18 aanvragen daarvan toegekend. De gehonoreerde projecten zijn zowel qua vorm als inhoud heel divers en behandelen journalistieke thema's als gezondheid en welzijn, sport, wonen en politiek. Ze lopen uiteen van portretten van lokale partijen in de Statenverkiezingen tot een podcast over de RijnlandRoute en van een reportage over de duizenden Chinese studenten in Leiden tot een pilot van een Leidse talkshow op Sleutelstad TV. Onder de aanvragers bevinden zich zowel jonge freelancers als ervaren journalisten en een breed spectrum aan lokale mediapartijen. Zie www.leidsmediafonds.nl voor alle informatie over het fonds en de toegekende aanvragen.

Onderzoek in opdracht van provincie Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland heeft een rapport laten opstellen getiteld 'Regionale en lokale journalistiek in Zuid-Holland', dat op 5 maart 2019 is gepubliceerd. Dit rapport bevat een analyse van de situatie in Zuid-Holland en bevat drie scenario's voor het verbeteren van de kwaliteit van de lokale journalistiek. Het rapport heeft een iets andere insteek dan het rapport van en over Leiden en beveelt o.a. aan om op regionale / provinciale schaal de verbetering te realiseren. De scenario's die worden beschreven zijn a) het versterken van de redactiekracht (subsidiëren van krantenredacties), b) het oprichten van een mediacentrum dat journalistieke halffabricaten levert die door media gratis kunnen worden gebruikt en c) het oprichten van een mediafonds. Het rapport spreekt geen voorkeur voor een scenario uit. Hoewel het een goede gedachte is om op regionale / provinciale schaal te zorgen voor verbetering, is dit iets voor de middellange termijn. Het college wil deze optie openhouden en ondertussen aan de slag gaan met een lokaal mediafonds. Daar kan ervaring mee worden opgedaan, die gebruikt kan worden zodra het lukt om regionaal / provinciaal de versterking van de journalistiek te organiseren.

Financiën

In de Kadernota 2018 is voor de uitvoering een eenmalige financiering opgenomen van € 250.000. Uit dit bedrag moeten zowel de bijdragen voor journalistieke productie als de kosten van de stichting worden betaald. De kosten van de stichting bestaan uit vacatiegelden voor de bestuursleden voor het beoordelen van aanvragen, de secretariële ondersteuning en communicatiekosten van de stichting. Onder de communicatiekosten vallen de kosten voor het plaatsen van oproepen voor het aanvragen van een bijdrage uit het fonds, de kosten van de website van de stichting (waar ook de resultaten van toegekende aanvragen op worden gepubliceerd) en het opstellen van een jaarverslag.

Onafhankelijkheid en verantwoording

De gemeente zal de stichting oprichten op basis van de bij dit raadsvoorstel opgenomen concept-statuten. Deze zijn gebaseerd op de statuten van de Stichting Leids Stimuleringsfonds Lokale Journalistiek. De gemeente zal ook zorgdragen voor de werving van het eerste stichtingsbestuur. Daarvoor zullen bestuursleden worden aangezocht met kennis en ervaring op het gebied van journalistiek en media, zonder binding met bestaande lokale media in de regio. Na de oprichting zal de stichting volledig onafhankelijk gaan functioneren, de gemeente bemoeit zich niet met de wijze waarop het bestuur invulling geeft aan haar taak. Over haar werkzaamheden doet het stichtingsbestuur binnen drie maanden na afloop van een kalenderjaar verslag aan het college, conform de bepalingen uit de algemene subsidieverordening.

Communicatie

Nadat de stichting is opgericht verzorgt de stichting alle communicatie rondom het fonds. De gemeente bemoeit zich hier niet mee. Op deze wijze wordt de onafhankelijkheid van de stichting ten opzichte van de gemeente gewaarborgd.

5. Risico's en kanttekeningen

Voor de financiering van het stimuleringsfonds is door de gemeenteraad in de Kadernota 2018 een eenmalige bijdrage van € 250.000 opgenomen. Om het fonds meerdere jaren te kunnen laten voortbestaan is aanvullende financiering van andere partijen nodig en/of van de gemeente.

Tijdens de bijeenkomst regionale journalistiek op 5 oktober 2018 bespraken de provincie Noord-Holland, gemeenten en mediavertegenwoordigers de mogelijkheden voor ondersteuning van de lokale pers. Daaruit kwam geen eenduidig beeld naar voren van een ideale aanpak. Het instellen van een fonds werd gezien als een mogelijkheid om meer journalistieke producties te krijgen, maar dat is nog geen garantie voor een kwalitatieve verbetering.

De Wet Markt en Overheid is op dit voorstel niet van toepassing, aangezien deze wet alleen toe ziet op economische activiteiten die door de overheid zelf of door overheidsbedrijven worden uitgevoerd.

Van belang voor het voorliggende voorstel is wetgeving in de Mediawet rondom publiek-private samenwerking. Sinds februari 2013 is er geen voorafgaande toestemming meer nodig van het Commissariaat van de Media voor samenwerking tussen regionale kranten, regionale omroep en culturele instellingen. Dat staat in het experimenteerartikel dat deel uitmaakt van de wijziging op de Mediawet van 2008. Het probleem van publiek-private samenwerking is dat bij alle gevallen van samenwerking het verbod op dienstbaarheid geldt (art 2.141 Mediawet 2008). Dit betekent dat het publieke omroepen verboden is dienstbaar te zijn aan het maken van winst door derden. Anders gezegd: derden mogen uit de samenwerking met de publieke omroep niet een meer dan normale winst of ander concurrentievoordeel behalen. In het voorliggende voorstel is samenwerking tussen verschillende media mede hierom geen harde eis.

De bijdrage aan de nog op te richten stichting ten behoeve van het stimuleringsfonds zal plaatsvinden in de vorm van een subsidie. Daarop zijn de voorwaarden uit de Algemene subsidieverordening van toepassing. Dit betekent dat de uitgaven door de stichting aan de gemeente moeten worden verantwoord. Uitgangspunt daarbij zal zijn dat de gemeente zich niet via de subsidierelatie bemoeit met het toekennen van bijdragen voor journalistieke producties door de stichting, maar wel toeziet op een goede besteding van overheidsgeld. Bijvoorbeeld hoe de stichting zich een beeld vormt of een verleende bijdrage ook daadwerkelijk is besteed aan uitgaven voor de journalistieke productie.

6. Uitvoering

Het college stelt de raad voor om een stimuleringsfonds voor de lokale journalistiek op te zetten ter bevordering van de lokale kwaliteitsjournalistiek, naar het voorbeeld van de gemeente Leiden. Het fonds zal worden beheerd door een onafhankelijke stichting. Het bestuur zal bestaan uit deskundigen op het gebied van media en communicatie. De bestuursleden worden op basis van het bijgevoegde profiel aangezocht. Zittende raadsleden en collegeleden van Haarlem kunnen geen deel uit maken van het bestuur, evenmin als ambtenaren van de gemeente.

De stichting krijgt als taak het verstrekken van financiële bijdragen voor voorstellen die voldoen aan de volgende voorwaarden: a) journalistieke kwaliteit en diepgang, b) band met Haarlem en omgeving, c) impact voor (delen van) de stad (relevantie), d) voorstel wordt uitgevoerd door of in samenwerking met bestaande lokale media, e) berichtgeving is openbaar toegankelijk. Voorstellen die bijdragen aan het stimuleren van talent, innovatie en/of samenwerking krijgen voorrang boven andere voorstellen. Voor het aanvragen, toekennen en verantwoorden van bijdragen stelt het stichtingsbestuur een reglement op. De stichting krijgt daarnaast als taak om permanente financiering voor het stimuleringsfonds te realiseren. Jaarlijks stuurt het bestuur van de stichting een inhoudelijk en financieel verslag aan het college. Na twee en half jaar vindt een evaluatie plaats om te bezien of het fonds in de behoefte heeft voorzien en op welke wijze het fonds kan worden voortgezet. Over de precieze inhoud van de evaluatie wordt te zijner tijd nader gesproken met het bestuur van de stichting.

7. Bijlagen

- Burgeradvies versterken lokale journalistiek
- Concept-statuten